Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

ЗАМАН

Геуюрге кюн, элия ай (июль), 18, 2023 жыл

№ 85 (21286)

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ — ВРЕМЯ — ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТЮБЕШИУ

Кёлленирча, махтарча да шартла кёпдюле

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** республиканы жарыкъландырыу эмда илму министри **Анзор Езаов** бла ишчи тюбешиу бардыргъанды.

Ушакъны кезиуюнде министр школчуланы битеуроссей олимпиадаларына бизни окъуучуларыбыз къалай къатышханларына юсюнден билдиргенди. Ол айтханнга кёре, анда республикадан ючеулен хорлагъанды, бири да алчылаты санына киргенди. Алай бла, Къабарты-Малкъар СКФО-да бла ЮФО-да хорлам болдургъан ючеулени арасындады. Эришиулени регион кесеги 22 предметге кёре бардырылгъанды, анга 153 мектепден 247 адам къатышханды. 12 окъуу юйден 16 адам олимпиаданы ахыр кесегине чыкъгъанды.

Тюбешиде ахыр къырал аттестацияны юсюнден да сёз баргъанды эмда ол, белгиленнгенича, бир тюрлю чырмаусуз ёттенди. Аны толу болмагъан эсеплерине кёре, 13 окъуучу 100-шер балл алгъандыла: Лаура Тукова, Мисирланы Саида, Саримат Кушхова, Андемиркан Казгежев, Амина Дукова - химиядан; Илья Якушенко, Дарья Маремукова, Диана Батырова – орус тилден; Хаджиланы Ренат – математикадан; Залина Хагабанова – тарыхдан; Мухаммад Сабалиров, Идар Сокуров – информатикадан бла ИКТ-дан; Артур Сохроков – ингилиз тилден.

Белгиленнгенича, окъуучуланы араларында естестволу-илму предметлени бла информатикаы сайлагъанла кёпден-кёп бола барадыла. Аладан орта эмда бийик балла алгъанланы саны да ёсгенди. Министри оюмуна кёре, анга школланы жангыртыу, «Точка роста» ораланы ачыу, элледе уставлагъа тап онгла къуру, педагогланы кёллендириу жаны бла къошакъ мадарла этиу да себеплик этгенидле.

Сёз орта профессионал билим берииуню айнытыуну юсюнден да баргъанды. Министр гуманитар-техника эмда агропромышленный колледжле «Профессионалитет» проектге кёре бардырылгъан сайлауда «Право низамны сакълау эмда оноу этиу», «Эл мюлк» жаны бла да хорлагъанларын билдиргенди. Ала къытхан ачча сагъала 60,5 эмда 100 миллион сомгъа жеттенди. Аны ырысхы-техника онгланы игилендириуге къоратыргъа белгиленеди.

Ушакъны ахырында «Профессионалла» чемпионатны регионла аралы кесегин къурауну юсюнден да сёлешиннгенди. Ол Къабарты-Малкъарда биринчи кере бардырылады, кеси да 24-28 июльда Эски Черекде агропромышленный колледжде ётерикди. Республика къыралны талай регионундан келлик бек иги студентлеге кьонакъбайлыкъ этерикди.

Казбек Коков федерал даражада бийик жетишимле болдуруугъа республиканы уставлары уллу къыйын салгъанларын белгилегенди эмда ушакъны эсеплерине кёре тюрлю-тюрлю буйрукъла бергенди.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

КъМР-ни ПАРЛАМЕНТИНИ 30-ЖЫЛЛЫГЪЫНА

Къуралыуу бла тохташыуу

Быйыл Къабарты-Малкъарны Парламенти къуралгъанлы 30 жыл толады. Кюз артында бу тарых магъаналы байрамны чеклеринде тюрлю-тюрлю жумушла, къууанчлы ишле бардыриллыкъдыла. Биз а газетни бетлеринде республиканы законла чыгъарыучу органынны тарыхыны, шёндюгю кезиуде болумуну юслеринден билдирирге сюебиз.

Бизни халкълада парламентаризмни тарыхы ёмюрлени теренине кетеди. Къабартылылада бла таулулада жамауатха артыкъда магъаналы жумушланы Хасэни эмда Тёрени жыйылыуларында сюзгенديле, миллетни жашауу бла байламлы онууланы чыгъаргъандыла. Хасэ бла Тёре бизни халкълада демократиялы ниетле болгъанларына шагъатлыкъ этедиле. Бютюнда аланы жыйылыуларына кичи-тамата, эр киши-тишириу да къатышыргъа эркин болгъанларын эсге алсакъ.

Бизни халкълада парламентаризмни тохташыуу Россейде бардырылгъан политика торленуйле бла байламлы болгъанды. XIX-XX ёмюрледе Россей империяда биринчи кере болуп, Къырал дума къуралады. 1905 жылда 17 октябрьде чыгъарылгъан манифест бла законла чыгъарыучу орган къол кётюрюу бла сайланнганы тохташдырылгъанды.

Къырал дума 12 жылны ишлегенди. Аны 4 чакъырылыуу болгъанды. Аны къауумуна къыралны миллетлерини келечилери да киргенديле. Алай бла кёп миллетли къыралда жашагъан халкъланы болумларын, жарсыуларын ачыкъ этерге онг болгъанды.

Февраль революциягъа дери Къабарты бла Малкъар Нальчик округну къауумунда Терк областъа киргенديле. Ол кезиуде битеу кавказ халкъланы жамауат-политика жашауларын аскер-халкъ оноу чыгъарыу система бегиттенди (эллени жыйылыулары эм алача башхала).

Тарыхчыла жазгъанларыча, республиканы биринчи Совет революциядан сора 1917 жылда къуралгъанды. 1918 жылда 18-23 мартда уа Нальчикде Советлени биринчи съезди бардырылгъанды. Анда совет власть тохташханын белгилеп, Нальчик округну халкъ совети сайланнганды. Анга 30 адам киргенди: 18 къабартылы, 6 таулу бла 6 оруслу. Алай бла Къабартыда бла Малкъарда биринчи представительный орган къуралгъанды.

Советле халкъны оноугъа къатышдырыуну системасыча власть органлагъа сингдирилгенديле. Жеринде власть органланы эм халкъны оноу бла съездле чакъырылыр, алада миллет-административ соруулла сюзюлгенديле. Сёзге, 1921 жылда январьда Къабарты бла Малкъар Тау АССР-ни административ округлары болгъанлары тохташдырылгъанды. Ол жыл окъуна июльда Къабарты округу IV съезди энчи автоном округ къурау жанлы болгъанын ачыкълайды. Бу оноугъа праволу кюч берилип, 1921 жылда 1 сентябрьде РСФСР-ни Ара толтуруу комитети Къабарты автоном областны къурауну юсюнден декретни къабыл кёреди.

Республиканы жашауына 1921 жылда 25-30 ноябрьде Къабартыны съезди бардырылгъанын тарых магъаналы жумушха санаргъа тийишлиди. Анда жыйылгъанла Къабартыны бла Малкъарны бир автоном округга бирикдирирге деген эсгертмюню чыгъарадыла. Ол кезиуге Тау АССР чачылыуну чегине жетген эди. Аны эсге алып, 1922 жылда 16 январьда Малкъар округ Тау АССР-ни къауумундан чыгъарылып, Къабарты-Малкъар автоном область къуралгъанды. Аны келечиле органына Советле саналгъандыла.

Къабарты-Малкъарда келечине эм законла чыгъарыучу къырал власть органланы андан ары айныу жолун эки бёлюмге юлеширгe болукъуду: 1936-1937 жыллада къыралда бардырылгъан реформала бла. Бу кезиуде 1936 жылда СССР-ни Конституциясына эмда 1937 жылда РСФСР-ни Конституциясына тийишлиликде, Къабарты-Малкъаргъа автоном республиканы даражасы бериледи. Ол а Россей Федерациясы къауумунда энчи къыралны магъанасын тутады.

1937 жылда 24 июньда Къабарты-Малкъарны Х область съезди республиканы Конституциясын къабыл кёреди. Алай бла 1936 жылда СССР-ни, 1937 жылда РСФСР-ни эмда 1937 жылда КъМАССР-ни баш законлары республиканы къыраллыгъын айнытыугъа себеплик этгенديле, аны праволу болумун, къырал эм жер-жерли власть органланы системаларын шарт тохташдыргъандыла. Аны бла бирге инсанланы эркинликлери бла жууаплылыкълары белгиленнгенديле, айыруу система законла бла бегитилгенди.

КъМАССР-ни баш къырал власть органына Баш Совет саналгъанды. Анга республиканы урунган халкъыны сейирлерин сакълау жаны бла жууаплы иш ишанылгъанды.

Баш совет законла жараштыруу эм представительный орган болгъанды. Бу халда ол 1993 жылда Советлени системасыны кючю тохтатылгъанчы кезиуге дери ишлегенди. КъМАССР-ни Баш Советини 12 чакъырылыуу болгъанды.

ТИКАЛАНЫ Фатима
хазырлагъанды.

Кенгеш

Ата-аналаны хайырлы къошумчулукълары

КъМР-ни Жарыкъландыруу эмда илму министерствосунда бу кюнледе Ата-ана жамауат контрольну штабыны жыйылыуу болгъанды. Анга КъМР-ни жарыкъландыруу эмда илму министрини орунбасары Екатерина Мисостова, Ата-ана жамауат контрольну штабыны башчысы Лилия Добросердова, ата-аналаны жамауат советлерини келечилери да къатышханлыдыла.

Кенгешде сёз Къабарты-Малкъарда битеулю билим берген окъуу юйлеге дайым кёз-къулакъ болуну эмда алагъа мекямла ишлеуню юслеринден баргъанды. Екатерина Мисостова Ата-ана жамауат контрольну штабы жетишимли ишлегенин, аны къуру эмда жашауда бардыруу окъуу мекямланы жангыртыуну программасын бютюн къыйматлы толтурургъа себеплик этгенин чертгенди.

– Бюгюнлюкде бизни барыбызны борчубуз бирди – ёсюп келген тёлюге тынгылы билим берирге. Аны бет жарыкълы толтурур ючюн а, республикада тап онгла къураргъа тийишлиди. Бу ишде ата-аналаны магъаналары уллуду. Аладан къуралгъан биригиуле программа жашауда къалай бардырылгъанына кёзкъулакъ боладыла, кемчиликлени, жартылыкъланы да ачыкълайдыла, – деген докладчы.

Ол билдиргенича, 2022 жылда Къабарты-Малкъарда битеулю билим берген окъуу юйлени 30-суна тынгылы ремонт этилгенди. «Аланы бир-бирлери хайырланыргъа берилген кюнден бери да жангыртылмагъандыла. Мектеплени бирлери жетмишинчи жыллада, башхалары онсегиз-жыйырма жыл мындан алгъа ишленнгендиле», – деп эсгертгенди министерствону къуллукъчусу.

Лилия Добросердова уа, ата-аналаны штабыны баш борчларын эсге сала, аны онууна окъуу юйлеге тынгылы ремонт этиу не халда болгъанын тинтип туруу да киргенин чертгенди. «Биз жангыртыла тургъан мектеплеге барып, анда ишле къалай къуралгъанларына, бардырылгъанларына къарайбыз. Ата-аналаны биригиуюню тири ишлегенини хайырындан мектеплерибиз тап халгъа келтирилликлерине ышанама», – дегенди ол.

Жыйыйыугъа къатышханла «Мектепледе билим берииню игилендириу» программаны себеплиги бла окъуу юйледе къоркъуусуз жалчытыллыгына, школчула бютюн терен билим алырча, хунерликлерин ачыкъларча эмда айнытырча, чыгъармачылыкъ иш бла кюреширча онгла къураллыкъларына ишексиз болгъанларын айтхандыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Игилендириу

Къурулушла тийишлисича бардырыладыла

Чегем районда миллет эм къырал программалагъа кёре, талай социал объектни къурулушу барады, аланы бир-бирлерине уа тынгылы ремонт этиледи. Ол санда Чегем шахарны 1-чи номерли орта школуну арбазында «акъуллы» спорт майдан ишлене турады. Ол бюгюннгю спорт керекле эм амалла бла жалчытыллыкъды. Анда воркаутдан, футболдан, баскетболдан эм волейболдан жараула ётдюрюрча эм эришиуле бардырырча онгла къураллыкъдыла.

Бюгюнлюкде къурулушчула аны мурдорун хазырлап кюрешедиле. Ол быйыл жангы окъуу жылгъа, биринчи сентябрьге, битегре керекди.

Аны бла бирге Бахсан шосседе Мамбетов эм Вороков орамланы арасында да игилендириу ишле барадыла. Кёнг эм омакъ жаяу жолчукъла ишленедиле. Ары плитка салып башлагъандыла. Дагъыда трассадан жоллагъа бурулгъан жерлеге асфальт жаядыла, чыракълы чыпынла саладыла эм башха архитектура объектле да ишленедиле.

Андан сора да, Чегемде Уллу Ата журт урууда ёлгенлени эсгертмелерине тынгылы ремонт этиледи. Планнга кёре, ол толусунлай жангыртыллыкъды. Аны чеклеринде «Ёмюрлюк отну» алышырыкъдыла эм майданы да тап халгъа келтирилликди.

Тау эллеге чырмаусуз жетерча

Урван-Уштулу федерал трассаны Эски Черек–Жемтала–Сукан-Суу жол бла байлагъан автомашина жолну жангыртыу барады. Ишле «Къоркъуусуз эм тынгылы жолла» деген миллет проектни чеклеринде бардырыладыла.

Объектни узунлугу 2,2 километрден аз кёбюрекди. Адамла аны бла Огъары эмда Тёбен Жемтала элледен бла Зарагижден Къашхатау таба жюрюйдюле. Жолчула шёндю жолну жаныны бегитиу эмда мурдорун жарашдырыу бла кюрешедиле. Дагъыда юч кёпюрге ремонт этерикдиле. Жолда уа буруула, белгиле да орнатырыкъдыла. Хар нени да бу жайны ахырына тамам этерге таукелдиле.

Бизни корр.

Эл мюлк

Кёкшууну жыйыу башланнганды

Республиканы бахчаларында кёкшуу бишгенди, аны жыйыу да башланнганды. Бу наныкъ бизни регионда тёрели халда битген зат тюйюлдю, алай дагъыда жерибизге келишгенди, кеси да бай тирлик бла къуандырады. Бюгюнлюкде аны ёсдюрюу бла кюрешген мюлклени эмда иели бахчаланы барында да ол 170 гектарны алады, деп билдиргенديле КъМР-ни Эл мюлк министерствосундан.

Кёкшууну ёсдюрюу алай женгил тюйюлдю, нек дегенде ол шимал тийрелеге тийишли наныкъды, бизде уа анга хауа артыгъы бла жылыды. Дагъыда жер да келиширге керекди: ол ачыракъ болса игиди анга. Аны ючюн а мюлкледе ол жаны бла мадар этмей болмайды.

Андан сора кёкшуу кесине артыкъ уллу къыйын салыр-ныр излемейди. Анга заранлы къурт-къумурсхаладан, аруулладан дарман салыргъа керекмейди.

Шимал наныкъны бизде талай тюрлюсюн ёсдюрередиле. Аны жыйыу кёлир айтъа дери созулукъду. Сагъыда уа кесибизде тюкенледе, тыш регионлада да тюберге боллукъду.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Къайгъыруу

Агъачлагъа къалаауурлукъ этгени бла къалмай

Херсон областны Скадовск эмда Голопристанский муниципал округларына шеф болушлукъ этиуню юсюнден Къабарты-Малкъарны Башчысыны буйрукъларына кёре жангы регионну табийгъат байлыкъла эмда экология министерствосуна агъачха къалаауурлукъ этген техника берилгенди. Къабарты-Малкъарны келечилери республиканы табийгъат байлыкъла эм экология министри Шауаланы Илиясны башчылыгъында Херсон областъха барып, от ёчюлтген, къыйын жерледен ётген, эки кабинасы да болгъан транспорт керекни бергендиле.

«Аны от ёчюлтюучю битеу кереклери бардыла. Энди ол сизникиди, алай бу жараулу жумушлагъа не къадар аз чыгъарыгъызны тежейме. Биз а сизге болушургъа, билеклик этерге не заманда да хазырбыз»,- дегенди Шауа улу.

Бу транспорт комплекс агъачлагъа, башха жерлеге да къалаауурлукъ этгени бла къалмай, алада от тюшгенде, аны терк окъуна ёчюлтюрге да онг берликди.

«Къабарты-Малкъардан коллегаларыма жюрек ыразылыгъымы билдирирге сюеме. Ала биринчи болуп келгендиле бизге болушлукъгъа. Шёндю Украинаны сауутланнган ючюлери от ачханлай тургъанлары, агъачны иш этип къабындыргъанлары ючюн да ёртен жайылырына уллу къоркъуу барды. Къабарты-Малкъарны башчылары сау болсунла, бизни жарсыуубузгъа терк окъуна эс бургъанлары ючюн»,- дегенди Херсон областны табийгъат байлыкъла эмда экология министрини къуллугъун толтургъан Николай Быстрянцев, деп билдиргенди РИА КБР информагентство.

Жазылыу-2023

Халны тюзетирге онг барды

ХУРМЕТЛИ ЖАМАУАТ!

Сиз 2023 жылны экинчи жарымына «Заман» газетге бир тюрлю сылтаула бла жазылалмай къалгъан эсегиз, халны тюзетирге онг барды. 25 июльгъа дери почтагъа барып неда Интернетде бу адресни https://podpiska.pochta.ru/press ачып, ол магъаналы жумушну алай тамамларгъа да боллукъду, сора ана тилибизде чыкъгъан газетни 1 августдан алып башларыкъсыз.

Жазылыуну багъасы:
беш айгъа – 683 som 25 капек,
тёрт айгъа – 546 som 6 капек,
юч айгъа – 409 som 95 капек.

БИЗНИ ИНДЕКСИБИЗ – П 5893

Устазны бла насийхатчыны жылы

«Тамата»,- дейдиле Къара-Суу мектебинде элли беш жылдан аслам заманны устазлыкъ этип келген Мечиланы Салихте ишчи нёгерлери. Окъуучула уа, адетдеча, Салих Алиевич деп, саламлашмай, сый-намыс бермей озмайдыла. Андан кёп бу мектелде алыкъа киши да урунмагъанды.

Таматаны унутулмазлыкъ дерслери

2 бет

Редакцияны къонагъы

Къантемирланы Мусса биринчи кере социал сетьледе сейир видеороликлери бла белгили болгъанды. Аны бла да къалмай, ол къолларында жюрюй, белине да аркъан тагъып, автомобильни тау жоллада тартып, бютюн да сейир этдиреди. Андан сора да, таулу жаш эл жашауну энчиликлери бла да халкъны шагъырей этгенлей турады.

Хунерлигине ётгюрлюк да къошулса

3 бет

Спортну усталары

Чеченланы Мамляны жашы Марат Тюркню Анкара шахарында боксдан халкъла аралы эришиуледе кёп къыраллагъа атын айтдыргъан эди. 91 килограмм ауурлукъда сермеше, ол алтын майдалгъа тийишли болгъанды.

Анкараны ара стадионунда аны ёре туруп алгъышлагъандыла

4 бет

– Мурат Лиуанович, министерствону ишини эсеплерине не багъа бересиз, мындан ары не муратларыгъыз бардыла?

– Биринчиден, мен грантла бла себеплик этиную юсюнден сагъыныргъа сюеме. Биз аллай проектле бла кюрешип башлагъанлы ючинчи жыл бардыр. Былтыр республика, саулай къыралда окъуна алып айтханда, ахшы кёрюмдюе кёргюстенди. Энди уя жарашдырылгъан проектлеге биледик этиу, аланы тамаммлаугъа кёз-кулакъ болуу бла кюрешебиз. Дагъыда быйыл башланырыкъ эмда келир жылгъа кёчерик башламчылыкъларгъа къарайбиз. Курортланы эмда саулай туризми айнытыуда быллай жумушла бек уллу магъананы тутадыла.

Экинчиси – социал туризм. Къуру регионда угъай, битеу къыралда окъуна болумгъа къарасакъ, бизни республика аны бла эм биринчилени санында кюрешип башлагъанды. Аны чеклеринде энди алай кёп ахча да бёлюнмейди (500-600 минг сом), алай ол къыйын жашау болумлагъа тюшген сабийлени республиканы тамашалыкъ табийгъаты бла шагъыйрелендирирге болушады.

Кёрмючле къуру бла да тёрели халда кюрешебиз. Республикада туристлени санын кёбейтиуде ол бек ахшы амалды деген боллукъду. Дагъыда инфотурла, гидлеге аттестация этиу. Экинчи ишни чекленде алтмышдан артыкъ инсанны жумушларына къарагъанбыз. Аланы санында къоншу регионладан адамла да бардыла.

Табийгъат байлыкълагъа жаяу атлап неда машина бла чыгъып къараргъа сюйгенлеге эки жол жарашдыргъанбыз. Биринчисини аты «Уллу Кавказ жолчукъду», аны бла РФ-ни Экономиканы айнытыу министерствосу кюрешеди. Бек узун маршрутду ол, юч минг километрге жетеди. Экинчиси уя «Тау Къабарты-Малкъарды», аны жарашдырыу оноу республиканы Башчысыбан чыкъгъанды. Ол бар тарланы ичлери бла барады, аны кёп жерлеринде женгил машина бла ётерге боллукъду. Быллай жолочулукъгъа бизде сейир бек ёсе барады.

Сагъынылгъан федерал министерствону башламчылыгъы бла «Уллу Кавказ» деген алтай проект къуралгъанды. Аны магъанасы улуду, жерлени узакъ болжаллы, социал-экономикалы эмда тийрели айнытыу бла байламлыды. Аны чекленде биз мастер-план къурарыкъбыз. Курорт-туризм инфраструктура бары да ма анга кёре айныай барлыкъды. Къысха айтханда, биогюннгю ишибиз ма олду.

– (къараучудан соруу) Сагъынылгъан проектле не зат бла магъаналадыла?

– Сёз ючюн, грантла бла себеплик этиную юсюнден айтайым. Не зат къуундарыды десегиз, экн бек сейирли жумушха ахча биринчи кере берилгенди. Ала ма быладыла: бассейнлени сау жылны ишлетип туруу эмда суу жагъалада солур онгла къурау.

Республикада ала экилери да жетишмегенине угъай демезиз. Асламысында биз таулада, санаторийледе солуугъа эс бурабыз. Кёплени тёгреклерин тап этергге уа керекди. Алгъын жыллада аллай кёп жерле, солуу базала да болгъандыла. Алада адам солурча, заманын заукъулу ётдюрюрча мадар этиу магъаналадыы. Дагъыда саулукъларында чекленген онглары болгъан адамлагъа туризм жерни терк алырча себеплик этеди.

Быйыл беш проектни юсю бла ахча берилгенди. РФ-ни Экономиканы айнытыу министерствосу жуукъ кезиуде энтта да грантла юлешир деп сакъларыбыз. Оноу этилсе, аны юсюнден да билдирикбиз.

– Къабарты-Малкъарда инфотурлагъа къалай къатышыргъа боллукъду?

– Инфотур заманны заукъулу ётдюрюу жолочулукъ тюйолдю. Аны магъанасы башхады – усталаны чакъырып, аланы жерлерибиз, лыкъгъа къайсы туроператор да къошулургъа эркинди.

– Грантны къалай алыргъа боллукъду?

– Баш жоруклъарыны юсюнден айтайым, уякъ энчиликлерин билирге сюе эсегиз а, министерствону сайтына кёз жетдирирге тийишлиди.

Грант ахча къоллу болургъа сюйген инсан ишин законлу халда бардырыргъа, налогларын тёлеп турургъа, проектин жик-жиги бла жарашдырып, бизге кёргюзтюрге керекди. Дагъыда къолайлыгъы: проектни багъасыны экиден бирин оп кеси тёлерикди, къыйанын а къырал жабарыкъды. Болушлукъну мардасы бир чекде турмайды, биогюн оп экиден бири зсе, тамбла андан аз неда кёп болургъа да боллукъду.

Проект тынгылы жашау журт бла байламлы тюйюл эсе, анга энчи жер участок керекди, кеси да туризм-рекреация жумушлагъа тийишли болгъан.

Къаллай чурумла болуучудула: аллай жерле бизде бек аздыла. Энчи къорууланнган табийгъат тийрелени саны уя кёпдю. Ол мен айтханча аллай участкагъаны бар зсе уа – келигиз, сёлешигиз, къаллай документ излениригини юсюнден министерствону сайтыны «МСПгъа болушлукъ» деген бёлюмюнде жазылыпды.

– Туризм эмда къонакъбайлыкъ жумушланы тынгылы тындырыу жаны бла не мадар этиледи?

– Магъаналы сорууду, дайым чыкъгъанлай турады. Абери этилмейди неда болум тюрленмейди деп айталлыкъ тюйюлме, алай ол бары да тынч барады.

Мында баш жерни конкуренция алады. Ансыз качество иги боллукъ тюйюлдю, жаланда багъыла кётюрюлюп барлыкъдыла.

Юлгюге бир тийреде (1 гектарда) юч кемпинг ишлейди. Ала бир бирлерини къатында орналгъанлары себепли араларында конкуренция иги къайнайды, аны хайырындан а багъала да уллу тюйюлдюе.

Экинчиси – кадрла. Ол а – экскурсияланы бардыруучула. Биз шёндю алагъа аттестацияны ётдюребиз. Аны кезиуюнде не зат эслегенбиз: аланы аламысы устадыла, билимлидиле, алай ишлерин кёбюсюнде жашырын халда бардырадыла. Биз а энди фирмаланы жаланда аттестацияны ётгенле бла ишлерге чакъырабыз.

Специалистлени усталыкъларын кётюрюу да магъаналадыы. Мында федерал учреждениялда эмда университетле бла ишлерге тийишлиди. Биздеги ву да талай программа жарашдыргъанды, мен оюм этгенимча, аны да хайыры иги боллукъду.

– Кавказ.РФ акционер общество бла бирге ишлеу бизни регионнга не зат береди?

– Биз ана блаахыр экн жылны ичинде къыйматлы байламлыкъла жюртетбиз. Барыбыз да кёребиз Азауда къаллай тюрлениуле бола баргъанын. Алгъын а жоллада тыйгъычла, машинаны къоярча жер табылмагъанды да эсибизледи. Былтыр а анда бек тынгылы, эркин стоянка ачылгъанды, аны Кавказ. РФ ишлегенди.

Дагъыда жангы рынок – нечик тап, тынгылы болгъанды ол. Анда сатыу этгенле ыразыдыла, тёгеректаш да айбатлы болгъанды.

Азау талада реконструкция барады, энтта да бир кёшыакъ жол ишлене турады. Компанияны умуту кёпдю, жылны ахырына аслам тюрлениуле болурун сакълайбыз. 2030 жылгъа уа бел канат жол эмда 19 километр лыжа трассала ишленирикдиле.

– (къараучудан соруу) Экскурсияла бардырыр ючюн аттестацияны ётмезге жарарыкъмыды?

– Аны борчлу халда этиу излемни заманы келир жыл 1 июлгъа дери созулгъанды, алай мен а ол кезиуге дери созуп, ишин артда ашыгъыш этип айланмай, шёндю тамамларгъа чакъырама. Тийиндли комиссиягъа краеведле, географиядан специалистле, экскурсоводла да киреди.

Дагъыда жолну кёргюзтюючюлени аттестациясыны юсюнден сагъыныргъа сюеме. Он федерал магъаналы сорууду, аны бла жаланда алты организация кюрешеди, алай бизде уя анга энтта да жетмегенбиз.

– Туристлени саны кёпден-кёп бола барады...

– Быйыл бизге 1 миллион 213 минг адам келгенди, ёсюм онеки процентге жетгенди. Кавказ. РФ-ни билдириюне кёре, озгъан (лыжалада учуу) кезиуде 440 турист эсепге тюшгенди. Аллында жылны кёрюмдюсю бла тенглешдиргенде, ёсюм 23 процентге жетгенди. Мени эсиеде болуп, ары дери быллай бир адам бизге бир кере да келмегенди. Ала къуру лыжалада учуп къалмайдыла, республиканы башха жерлерине да жетедиле, туризмни айнытыугъа къошумчулукъ этедиле. Иш ма алайды.

УЛБАШЛАНЫ Мурат
хазырлагъанды.

Шимал Кавказ кюн сайын

Алгъа ахшы атламла

Шимал Кавказда арт 20 жылны ичинде ишсизлени санын азайтыргъа къолдан келгенди. Аны юсюнден РФ-ни Экономиканы айнытыу министерствосу «Известиялагъа» билдиргенди. «Анга улуу проектлени жашауда бардыуу, гитче эмда орта предпринимателик бла кюрешгенлени санына къошулда барыу, чемерликлерине кёре кеслери бир иш къурагъанлары «аунадан» чыкъгъанлары себеплик этгендиле. Дагъыда баш капиталъа инвестицияла тёрт керге кёбейгендиле. Ол а Шимал Кавказгъа уллу тутхучулукъду», - деп ангылатхандыла министерствода.

Андан сора да, Шимал-Кавказ федерал округ арт юч жылны ичинде экономиканы белгиленнгенден эсе терк айнытхандыла бирине саналады. «Промышленностьну ёсюу ёлчеми къыралда орта эсепден эсе уллуду. Ол июль да битеу Россейде ёлчемге тенгди», - деп къошхандыла ведомствода.

Бир бирге бютюн бек жууукъалашырча

Иранны туроператорларыны, журналистлерине бла суратчыларына Шимал Кавказны регионларына жолочулукъла къураргъа мурат этиледи. Аны юсюнден "Кавказ.РФ" айныу институтну толтуруучу директору Хасан Тимижевни Иранны РФ-ни келечисини экономика жаны бла кенгешчиси Мохаммад Издаи бла тюбешиуюню кезиуюнде келишим этилгенди.

"Тыш къыраллы партнёрларыбызны Шимал Кавказны ариу табийгъаты, аны халкъларыны адет-тёрелери эмда солургъа къоллай уллу онглары болгъанлары бла шагъырей этер ючюн, бирге роуд-шоу къурургъа оноу этгенбиз. СКФО-ну регионларына Ирандан туроператорланы, тургентлени, журналистлени бла суратчыланы чакъырлыкъбыз. Ол а эки къыралны арасында жолочулукъла къурауға биринчи аллам боллукъду», - деп айтылады "Кавказ.РФ" биригиуню билдириуюнде.

Жангы окъуу юй эшиклерин ачханды

Ставрополь крайны Невинномысск шахарында медицина жаны бла бийик билим берген окъуу юй ачылгъанды эмда ары кирирге сюйгенледен документлени алып баллагъанды. Аны юсюнден шахарны администрациясыны башчысы Михаил Миненков телеграм-каналында билдиргенди.

"Энди Невинномысскде бийик билим берген тёрт окъуу юй барды. Жангы вузну документациясын биз къысха заманны ичинде – тёрт айгъа – хазырлагъанбыз. Алай бла жангы медицина институт андо окъургъа сюйгенлеге эшиклерин ачады. Ол а медицина кадрланы жетишмегенлери бла байламлы жарсыуубуздан къутулургъа болушурукъду", -деп жазгъанды ол.

«Шуёхлукъ» хорлагъанды

Къарачай-Черкесни Алийланы Умарны атын жюрютген «Шуёхлукъ» халкъ ансамбли Пермь шахарда ётген «Россейде студент жаз башы» деген 31-чи битеуроссей фестивальны «Тепсеу тартыула» бёлюмюнде хорлагъанды.

«Шуёхлукъны» тепсеучулери горжюлюкени «Картуди» тепселерини кёргюзтюп, къараучуланы ыразы этгендиле.

Кадрланы хазырлауну гюрбежиси

Дагъыстанда «Къоруулау-промышленность комплексте керекли ишчиле хазырлау» деген проектни къолда алынгъанды. Аны юсюнден келишимге Дагъыстанны башчысы Сергей Меликов бла Шимал-Къавказ федерал университетни ректору Дмитрий Беспалов къол салгъандыла.

Къоруулау-промышленность комплексни предприятиялары производстволарын кенгертедиле, алай эсе уа, уста кадрлагъа излем да ёседи. СКФО-да полпред Юрий Чайканы буйруғу бла СКФУ предприятиялагъа кадрланы хазырлау бла кюреширидикди.

«Шамсудин къала» кесине тартады

Чечен Республика кесини ариу табийгъат жерлери, жашырынлыкълары эмда таурухлары бла туристлени кесине тартханлай турады. Пешхо деген тау элде кёп да бармай ачыллыкъ «Шамсудин къала» деген дин эмда маданият комплекс да мында жашагъанлагъа бла къонакълагъа да сейир боллукъду. Анда къалауур къала бурун заманда ишлене турады, улуу межитни, къонакъ юйлени да къурулушлары барады. Аны юсюнден «Ставрополье» ГРК билдиргенди.

Жигитни сыйын кётюргендиле

Ингушлу жаш Мустафа Боковха Россейни Жигити деген ат берилгенди. 58-чи аскерни офицери энчи аскер операция барғын тийреде жигитча сермешип ёлгенди. Аны Ата журтха тюз ниетли къуллукъ этгенине, кишилигине да ма бу саугъаларды да шагъатлыкъ этедиле: Кишиликни ордени, «За отвагу», «За воинскую доблесть» 1-чи даражалы эмда «За отличие в военной службе» 3-чю даражалы майдаллары.

Мустафа Боков Москваны бийик аскер училищесин бошагъанды, 42-чи гвардиялы мотострелковый дивизияны 71-чи гвардиялы мотострелковый полкунда къуллукъ этгенди. Аны юсюнден «Ставрополье» ГРК билдиргенди.

ЮСЮПЛАНЫ Галина хазырлагъанды.

Тюзюнлей сёлешиу

«Айбат, тамаша жерлерибизни багъалай билейик»

Къабарты-Малкъарны регионнга оноу этиу арасыны бу кюнледе ётген тюзюнлей эфирине республиканы курортла эмда туризм министри Мурат Шогенцуков къатышханды. Ол министерство къаллай проектле бла кюрешгенини, социал туризмни, маршрутла эмда къонакъ юйле къурау къалай барғъанлыны юсюнден айтханды, къараучуланы соруулары да жууапла бергенди.

Къабарты-Малкъар къырал университети тарых-филология факультетин бошагъанлай, ол, тугъан элине къайтып, гитче мектепчикде башлагъанды урунуу жолун. Ал жыллада физкультурадан дерслени да бардырғъанды. Бошдан угъай, ол спорт бла да къаты кюрешгенди. Къайсы жашча, футболну, эркин тутушууну да сюйгенди. Уста чабакъчы да болгъанды. Бизни да, редакцияда ишлегенлени, 70-чи жыллада аз сыйламагъанды Къара сууда тутхан патчах чабакълары бла.

Салихни юсюнден айта келгенде, атасы Алийни, анасы Налдюзню сагъынмай болмайма. Ала атлары кёп тау эледе да махтау бла айтылған огъурлу адамла эдиле. Сегиз сабий ёсдюргендиле. Хар бирин юй-кюн этгендиле. Жыл саны келгенде, Алий, жашларын жыйып: «Биз ёлгенден сора юйюбюзню орунунда межгит ишлерсиз»,- деп осуят этген эди. Ала ауушхандан сора, туудукълары - Илиясны жашы Батыр - уллу да, ариу да межгит салгъанды. Ол элни къайсы къыйыйындан къарасанг да, кёзге урунады, аны бютюн айбат этеди. Къарасуучула, намаз къылғъанлары сайын, ол эки къартха, аланы замансыз ауушхан жашлары Илиясха, Хадисге, кызлары Кичийге да жаннет, саулагъа уа узакъ ёмюр, тынчлыкъ тилейдиле.

Алий бла Налдюзча адамладан туугъан жашла, кызыла аман болур амаллары жокъ эди. Хар бири кеси къыйынлары бла жашау эте келедиле. Аладан бирин - Хадисни - биз барыбыз да бек иги таныйдик, фахмулу поэт эмда журналист эди. Алгъа Черек район газетни редактору, артда «Кабардино-Балкарская правда»ны жууаплы секретары да болгъанды. Бир ненча китапны автору эди.

Илиясны жашы Батыр а эллиени не ишлерине да биледик этеди, къолундан келгенича болушады. «Мечилана Кязим» фондну да къурағъанды. Аны бла байламлы битеу жумушлагъа кёз-кулакъ болгъанлай турады.

Алийни юйюрюнде уллу сёлешген, бир бирге тырман, кёлкъалды этген затла бир заманда да болмағъанды. Къызла, жашла да, кеслери юй болуп жашағъанлыкъгъа, бир бирге билекликге этип келедиле.

Энди Салихге къайтайыкъ. Ол ёсюп келген тёлюню окъутуу кыйынын эмда магъаналы иш болгъанын дурус англайды. Аны себепли ма шёндю да, уллу жашау эм иш сынау жыйышдырғъанына да къарамай, билимин ёсдюргенлей турады, сабийлени да жашауда тюбей келген кёп затла бла шагъырейлендиреди. Аны айтханым, къолдан да уста болгъаны ючюн мектепчиленди да кеси билген къол ишлеге юйретеди, жашчыкъланы уа Ата журтну къоруулаучу болурға хазырлайды.

Салих юйюн да мектепден узакъ болмай салгъанды. Андан окъуу юйню арбазына кёларай, бола турған затлағъа кёз жетдирге туруучу. Сабийле хылы этгенлерин кёрсе уа, эринмей, барып, ауазын артыкъ уллу кётюрмей: «Сизден сора келген тёлюлеге да керекди бу окъуу юй, аны арбазы, спорт керекле да»,- деп, бир кере айтса, ол тамамды.

Мечи улу жашауну чигинжиси билим болғъанын бек иги ангылайды. Аны себепли мектепчилеге Кязим хажини бу сёзлерин терк-терк къайтарады: «Бир жол акъылман окъуучугъа былай сорғъан эди: «Юлешип башласанг, ахчанг, малынг, мюлкюнг, кийминг, алтынынг да бошалырғъа болурла. Алай бир байлыкъ барды да, аны не къадар кёп юлешсенг, андан ол къадар кёп къошула барлыкъды. Ол неди? Окъуучу, билалмай, инбашларын жыйыпды. Сора Кязим кеси жууаплайды: «Билим!»- деп». Закий назмучуну ол сёзлерини тюзлюгюн сабийлеге анғылата, тамблағъы кюнюгюз, саулай жажауугъуз окъуп, билим алғъанығъызғъа кёре боллукъду деп, дайым да къаттлайды.

- Дерсни китаплада жазылғанча бардырғъан азды. Окъуучулағъа алада кёп зат ангылашыныусузду. Биз а, кёпню кёрген, билген абаданла, алағъа жашаудан ахшы юлгюле келтирип, юйретирге керекбиз. Мен да дерсни сабийлени эслеринде къалырча бардырырғъа кюрешеме,- дейди Мечи улу.

...Элли тёрт жылдан артыкъ бир ишде, бир мектепде! Аллай бир заманны ичинде Салих Алиевич окъутуп, къаллай бир жашны бла къызны жашауну кенг жолуна чыгъарғанды! Аланы санағъа къыйынды. Уста а кесини хар окъуучусун эсде тутады, аланы жашауда, ишде да къалайлыкъларын биледи. Окъуучуларыны юсюнден айтып башласа, «бизни сабийлерибиз» деген сёлешмейди. Аланы бирлери Къабарты-Малкъар къырал университетни тюрлю-тюрлю бёлюмлеринде, Россейни бийик, энчи окъуу юйлеринде билим аладыла, башхалары да аскерни тизгинлеринде къуллукъ этедиле, Украинада бардырыла турған энчи аскер операциягъа къатыша турған жашла да бардыла.

Алгъыннғы сохтачылары кеслерини сабийлерин, ол угъай да, тудукъларын, аладан туугъанланы да анга келтиредиле. Ол окъутхан жашла бла кызыла бла къыралны къыралны кёп жерлериндедиле. Ала юйлерине келселе, сёзсюз, устазларын, мектеплерин жокъламай къуймайдыла, жашауларындан хапар айтадыла. Алай бла, бир тёлю башханы алышындыра, бир бирден ахшы юлгю ала, тюненеги жашчыкъла бла къызчыкъла акъылбалыкъ болуп чыгъадыла класслардан.

Салихни юй бийчеси Атабийланы Лиза да башланнган классланы устазыды. Аны къолундан да къаллай бир сабий чыкъғанды! Аланы бирини да атын унутмағъанды. Бу юлгюлю устаз юйюр тёрт сабий ёсдюргенди. Аланы хар бири да бийик билим алғъандыла, бирери бирер жерде урунадыла. Жашлары Сафарны уя аты республикада белгилиди. Ол гитчелигинден бери да элде, районда, Нальчик шахарда бардырылғъан уллу байрамлағъа къатышып, ариу ауазы, жырлары бла тынғылаучуланы къууандырады. Хуна къалағъа усталығы бла да атын айтдырады. Аны ол хунерлигине Къара-Суудан Бызынғыгъа бара, жол жанында Тыжыны чучхурчукъну аллында хунаны кёргенлей тюшюнюрюкдю.

Арт бир ненча жылны ичинде уя Сафар Салихович Къара-Суу элни администрациясыны башчысыды. Аны ол ишге эллиле бир кибик ыразылыкъда айырғъандыла. Мечи улу пенсиягъа чыкъғанлы бир ненча жыл болады, алай сюйген ишин кьююп кеталмайды. Аны, хар заманда, тыңғылы тамамлайды, таматача, башхалағъа юлгю кёргюзте.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Кёрмюч

Чыгъармалары – республиканы алтын хазнасы

Биринчи малкъарлы профессионал суратчы Акъкъызланы Якубну эм аны юй бийчеси Сиярны Адыгеяда «Укрощение иллюзий» деген ат бла энчи кёрмючлери ачылғанды. Анда суратчыланы 1992-2020 жыллада ишленген 40 аслам чыгъармалары салынғанды.

Якуб бла Сияра 30 жылдан артыкъ заманны бирге ишлеп келгенди. Баш иеси дуниясын алышхандан сора да, Сияра миллет энчиликлени эсде тута, суратларын алай ишлегенди. Бюгюнлюкде аланы чыгъармалары Къабарты-Малкъар Республиканы суратлау искусствосуну алтын хазнасына саналадыла.

Байрым кюн а Майкоп шахарда Шаркъ халкъланы искусстволарыны къырал музейини Шимал Кавказда филиалында Акъкъызланы кёрмючлери къууанчлы халда ачылғанды. Анга Адыгея Республиканы маданият министри Светлана Кушу, Россейни Суратчыларыны союзуну регион бёлюмюню таматасы Елена Абакумова, Адыгеяны Суратла галереясыны таматасы Абдулах Берсиров эм дагъыда башхала къатышхандыла.

Елена Абакумова айтханыча, Якубну бла Сиярны чыгъармаларыны тили бирди, алай аланы башхалыкъларын айырғъан да кёыйын тюйолдю. Сёз ючюн, Сияраны суратлары жумушакъдыла, Якубнукъулада уа чынтты эр кишини кёз къарамы ачыкъланады.

Кёрмючню къурағъанлағъа бла ары келгенлеге ыразылыкъларын билдире, Сияра бла къызы Имара видео бла сёлешгендиле.

- Атамы бла анамы чыгъармаларын бирикдирип, быллай аламат кёрмючню къурағъаныгъыз ючюн жюрегимден ыспас этеме. Бизни юйюрге ол бек магъаналыды. Таулу жашны бла шаркъ миллетни къызны чыгъармаларын эслеп, быллай ишни къурағъаныгъыз бек аламат саугъа болгъанды искусствону сюйгенлеге, аны багъалай билгенлеге, - деп чертгенди Имара Якубовна.

Дагъыда «Россейни Суратчыларыны союзу» битеуроссей чыгъармачы жамауат биригиуню КъМР-де регион бёлюмюню таматасы Жанна Канукова да къонакъбайлағъа бу жумушну къурап бардырырғъа къыйын салғъанлағъа ыразылығъын айтханды.

Кёрмюч Россейни Маданият министерствосуну башламчылығы бла къуралғанды эм 7 августха дери ишлерикди.

Басмағъа
ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат хазырлағъанды.

Саулукъ

Ауруудан багъыу къыйматлы болурча

«Саулукъ сакълау» миллет проектте кёре онкодиспансерде эки УЗИ аппарат орнатхандыла: бири Лермонтов атлы орамдағъы поликлиникада, экинчиси уа Шортанов атлы орамда стационарда. Бу аппаратла толусунлай шёндюгю излемлеге келишедиле. Аланы, УЗИ тинтиуледен сора да, биопсияны этгенде хайырланырғъа онг барды. Ол а ауруну тюз тохтадырыуда бек магъаналадыы.

Арт тёрт жылны ичинде Республиканы онкология диспансерни ырысхы онглары игиленнгендиле, «Онкология ауруулағъа къажау кюреш» миллет проектни хайыры бла кёп зат этилгенди. Бусағъатда эки компьютер томограф, магниторезонанс томограф, дагъыда эндоскопия, лапароскопия, хирургия, реанимация, УЗИ аппаратура ишлейдиле.

Жангы онкодиспансерни къурулуу да барады. Ол битсе, онкология ауруладан къыйналғъанлағъа болушлукъ этиу амалла жангы даражағъа чыгъарыкълары баямды.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

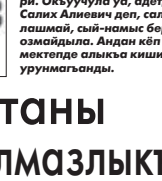

«Тамата», - дейдиле Къара-Сууну мектебинде элли беш жылдан аслам заманны устазлыкъ этип келген Мечиланы Салихге ишчи нёгерлери. Окъуучула уа, адетдеча, Салих Алиевич деп, саламлашмай, сый-намыс бермей озмайдыла. Андан кёп бу мектепде алыкъа киши да урунмағъанды.

Таматаны унутулмазлыкъ дерслери

Къабарты-Малкъар къырал университети тарых-филология факультетин бошағъанлай, ол, тугъан элине къайтып, гитче мектепчикде башлағъанды урунуу жолун. Ал жыллада физкультурадан дерслени да бардырғъанды. Бошдан угъай, ол спорт бла да къаты кюрешгенди. Къайсы жашча, футболну, эркин тутушууну да сюйгенди. Уста чабакъчы да болгъанды. Бизни да, редакцияда ишлегенлени, 70-чи жыллада аз сыйламағъанды Къара сууда тутхан патчах чабакълары бла.

Салихни юсюнден айта келгенде, атасы Алийни, анасы Налдюзню сагъынмай болмайма. Ала атлары кёп тау эледе да махтау бла айтылған огъурлу адамла эдиле. Сегиз сабий ёсдюргендиле. Хар бирин юй-кюн этгендиле. Жыл саны келгенде, Алий, жашларын жыйып: «Биз ёлгенден сора юйюбюзню орунунда межгит ишлерсиз»,- деп осуят этген эди. Ала ауушхандан сора, туудукълары - Илиясны жашы Батыр - уллу да, ариу да межгит салгъанды. Ол элни къайсы къыйыйындан къарасанг да, кёзге урунады, аны бютюн айбат этеди. Къарасуучула, намаз къылғъанлары сайын, ол эки къартха, аланы замансыз ауушхан жашлары Илиясха, Хадисге, кызылары Кичийге да жаннет, саулағъа уа узакъ ёмюр, тынчлыкъ тилейдиле.

Алий бла Налдюзча адамладан туугъан жашла, кызыла аман болур амаллары жокъ эди. Хар бири кеси къыйынлары бла жашау эте келедиле. Аладан бирин - Хадисни - биз барыбыз да бек иги таныйдик, фахмулу поэт эмда журналист эди. Алгъа Черек район газетни редактору, артда «Кабардино-Балкарская правда»ны жууаплы секретары да болгъанды. Бир ненча китапны автору эди.

Илиясны жашы Батыр а эллиени не ишлерине да биледик этеди, къолундан келгенича болушады. «Мечилана Кязим» фондну да къурағъанды. Аны бла байламлы битеу жумушлагъа кёз-кулакъ болгъанлай турады.

Алийни юйюрюнде уллу сёлешген, бир бирге тырман, кёлкъалды этген затла бир заманда да болмағъанды. Къызла, жашла да, кеслери юй болуп жашағъанлыкъгъа, бир бирге билекликге этип келедиле.

Энди Салихге къайтайыкъ. Ол ёсюп келген тёлюню окъутуу кыйынын эмда магъаналы иш болгъанын дурус англайды. Аны себепли ма шёндю да, уллу жашау эм иш сынау жыйышдырғъанына да къарамай, билимин ёсдюргенлей турады, сабийлени да жашауда тюбей келген кёп затла бла шагъырейлендиреди. Аны айтханым, къолдан да уста болгъаны ючюн мектепчиленди да кеси билген къол ишлеге юйретеди, жашчыкъланы уа Ата журтну къоруулаучу болурға хазырлайды.

Салих юйюн да мектепден узакъ болмай салгъанды. Андан окъуу юйню арбазына кёларай, бола турған затлағъа кёз жетдирге туруучу. Сабийле хылы этгенлерин кёрсе уа, эринмей, барып, ауазын артыкъ уллу кётюрмей: «Сизден сора келген тёлюлеге да керекди бу окъуу юй, аны арбазы, спорт керекле да»,- деп, бир кере айтса, ол тамамды.

Мечи улу жашауну чигинжиси билим болғъанын бек иги ангылайды. Аны себепли мектепчилеге Кязим хажини бу сёзлерин терк-терк къайтарады: «Бир жол акъылман окъуучугъа былай сорғъан эди: «Юлешип башласанг, ахчанг, малынг, мюлкюнг, кийминг, алтынынг да бошалырғъа болурла. Алай бир байлыкъ барды да, аны не къадар кёп юлешсенг, андан ол къадар кёп къошула барлыкъды. Ол неди? Окъуучу, билалмай, инбашларын жыйыпды. Сора Кязим кеси жууаплайды: «Билим!»- деп». Закий назмучуну ол сёзлерини тюзлюгюн сабийлеге анғылата, тамблағъы кюнюгюз, саулай жажауугъуз окъуп, билим алғъанығъызғъа кёре боллукъду деп, дайым да къаттлайды.

- Дерсни китаплада жазылғанча бардырғъан азды. Окъуучулағъа алада кёп зат ангылашыныусузду. Биз а, кёпню кёрген, билген абаданла, алағъа жашаудан ахшы юлгюле келтирип, юйретирге керекбиз. Мен да дерсни сабийлени эслеринде къалырча бардырырғъа кюрешеме,- дейди Мечи улу.

...Элли тёрт жылдан артыкъ бир ишде, бир мектепде! Аллай бир заманны ичинде Салих Алиевич окъутуп, къаллай бир жашны бла къызны жашауну кенг жолуна чыгъарғанды! Аланы санағъа къыйынды. Уста а кесини хар окъуучусун эсде тутады, аланы жашауда, ишде да къалайлыкъларын биледи. Окъуучуларыны юсюнден айтып башласа, «бизни сабийлерибиз» деген сёлешмейди. Аланы бирлери Къабарты-Малкъар къырал университети тюрлю-тюрлю бёлюмлеринде, Россейни бийик, энчи окъуу юйлеринде билим аладыла, башхалары да аскерни тизгинлеринде къуллукъ этедиле, Украинада бардырыла турған энчи аскер операциягъа къатыша турған жашла да бардыла.

Алгъыннғы сохтачылары кеслерини сабийлерин, ол угъай да, тудукъларын, аладан туугъанланы да анга келтиредиле. Ол окъутхан жашла бла кызыла бла къыралны къыралны кёп жерлериндедиле. Ала юйлерине келселе, сёзсюз, устазларын, мектеплерин жокъламай къуймайдыла, жашауларындан хапар айтадыла. Алай бла, бир тёлю башханы алышындыра, бир бирден ахшы юлгю ала, тюненеги жашчыкъла бла къызчыкъла акъылбалыкъ болуп чыгъадыла класслардан.

Салихни юй бийчеси Атабийланы Лиза да башланнган классланы устазыды. Аны къолундан да къаллай бир сабий чыкъғанды! Аланы бирини да атын унутмағъанды. Бу юлгюлю устаз юйюр тёрт сабий ёсдюргенди. Аланы хар бири да бийик билим алғъандыла, бирери бирер жерде урунадыла. Жашлары Сафарны уя аты республикада белгилиди. Ол гитчелигинден бери да элде, районда, Нальчик шахарда бардырылғъан уллу байрамлағъа къатышып, ариу ауазы, жырлары бла тынғылаучуланы къууандырады. Хуна къалағъа усталығы бла да атын айтдырады. Аны ол хунерлигине Къара-Суудан Бызынғыгъа бара, жол жанында Тыжыны чучхурчукъну аллында хунаны кёргенлей тюшюнюрюкдю.

Арт бир ненча жылны ичинде уя Сафар Салихович Къара-Суу элни администрациясыны башчысыды. Аны ол ишге эллиле бир кибик ыразылыкъда айырғъандыла. Мечи улу пенсиягъа чыкъғанлы бир ненча жыл болады, алай сюйген ишин кьююп кеталмайды. Аны, хар заманда, таматача, башхалағъа юлгю кёргюзте.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Жашлыкъ: илхам эмда учунуу

Къачан да хар миллетни тамблагъы кюню аны ёсюп келген тёлюсю болгъанлай къаллыкъды. Фахмулу къызларыбыз бла жашларыбыз бизде да, башхаладан кёп тюйюл эсе, аз тюйюлдю. Бюгюн сизге газетибизде жаш тёлюге аталгъан, аны жарсууларын, сейирлерин ачыкълагъан бетни башлагъаныбызны билдирирге сюебиз.

Хау, ансыз да «Заманны» бетлеринде бу темагъа аслам магъана бергенибизни кесигиз да кёре болурсуз. Энди уа айгъа бир кере быллай бетле къурай турлукъбуз. Алада басмаларча сизден да къагъытла сакълайбыз. Къаллай жарсуланы, темаланы ачыкъларыбызны билдирсегиз, ыразы этериксиз. Бюгюннгю жигитлериз бла сюзген соруула сизни сейиригизни къозгъарла деп ышанабыз.

Талпыныу

«Тамблагъы жашауубузну айнытырыкъла билимли эмда тири жашла бла къызладыла»

Кичибалыкъчы къызчыкъ Хаджиланы Мариям элде битеулю билим берген мектепни алтын майдалгъа бошагъанды. Къабарты-Малкъар къырал университети социал-гуманитар институтуну тарых ызына окъуугъа кирип, бакалавриатны къызыл дипломгъа тауусханды.

Бюгюнлюкде ол сагъынылгъан окъуу юйню тарых ыздан магистратурасында билимин ёсдюреди. Андан сора да, «Биринчилени атламлары» битеуроссей сабий эмда жаш тёлю къымылдауну регион бёлюмюнде ишлейди. Биз аны бла окъуууну, ишини юсюнден да ушакъ этгенбиз.

- Мариям, тарых санга не бла сейирди? Бу жаны бла иш табарыкъма деген ышанаулугъунг а бармыды?

- Бир къырал экзаменлени жетишимли жазгъанымдан сора, къагъытларымы КъМКъУ-да бла Ставропольда Шимал-Кавказны федерал университетинде тарых эмда жаш тёлю бла ишни къурау ызлагъа берген эдим. Анда да, мында да экишер факультетлени да бюджет жерлерине тюшгенме. Сора экю ызданкъайсысына барайым окъургъа уа дегенимде, тарыхны сайлайма. Анга арталлыада сокъуранмайма, нек дегенде бу факультетде окъуй, кёп затха кёрюннгеме. Сора илму иш бла кюрешгеним да манга айнырыгъа, аны бла бирге уа кесими билимиме ышанырыгъа онгр береди.

- Илмуну сагъыннганынгдан ары, биз билебиз сени бу жаны бла ишлеринги терен магъаналы болгъанларын, уллу алимле алагъа даражалы багъа бергенлерин да. Кесинге усталыкъгъа уа илмуну сайларгъа сюерикмисе?

- Кертиди, илмуну жаратып, экинчи курсдан бери да статьяла жазама, конференциялагъа къатышама. Бакалавриатны бошагъанымда, «Малкъар 17-18-чи ёмюрледе» деген темагъа иш жазгъанма. Анда ол кезиуде Малкъар Россейден, Тюркден, Ирандан къайсысы жанлы болгъан болур эди деген сагъышларым бла ишлегенме. Башхача айтханда, политика кёз ачарамны тинтгенме.

Бюгюнлюкде уа Орусбийланы жамааутны къуралыуу эмда айныуу бла байламлы ишни жаза турама. Анга башчылыкъны уа КъМКъУ-ну профессору, тарых илмуланы доктору Пётр Абрамович Кузьминов этеди. Бу теманы да аны айтханы бла сайлагъанма.

Болсада алыкъа илмуну усталыкъгъа сайларыкъма деп да къоялмайма. Нек дегенде жаланда кабинетде олтуруп, бир зат бла кюрешип туруу манга эригиулю кёрюнеди.

«Биринчилени атламларында» уа СМИ-ле бла байламлыкъны бардырама, дизайнерни жумушун тамамлайма эмда социал сетьледе ишибизни юсюнден билдиреме. Студент кезиуюмде университетде Отарланы Керим атлы малкъар маданият ара бардырган ишлеге тири къатышып тургъанма. Аны ол замандагъы башчысы Ахметланы Артур биогюнлюкде жаш тёлюню ишлери жаны бла министри орунбасарыды. Ма аны айтханы бла келгенме бери да, сау болсун. Ишими жаратама, сюйюп да ишлейме. Нек дегенде ол манга сейирди.

Алай эсе да, илму бла кюрешгениме биогюннгю ишим чырмау этмейди. Аны себепли уа аланы экиси бла да бирча кюреширге, сейир темалагъа статьяла жазаргъа да сюеме.

- Кёп болмай Дюгерде жаш алимлени илму конференцияларына баргъанса. Ол а санга не бла сейир болгъанды?

- Владикавказда «Орусбийланы жамааутны къуралыуну юсюнден кёлден чыгъармачылыкъда эмда жазма эсгертмеледе белгиле» деген темагъа доклад этгенме. Бу илму ишим конференцияны материаллары жыйымдыгъында басмаланнганды. Анга мында жыйылгъан белгили алимле бийик багъа да бергендиле. Аны себепли быллай жыйылыула кёллендиргенди да этедиле. Бу ишими да илму башчысы Пётр Абрамовичди.

Тюбешиу кеси да бу жол онжетинчи кере къуралгъанды. Ол гуманитар илмуланы биогюнлюкде жарсыуларына жораланнганды. Анда тарыхдан илму ишлени къалай жазаргъа эмда аланы къалай басмалагъа боллугъуну, шартланы къайда эмда къалай излерге тийишлисини юслеринден сейир мастеркласса, лекцияла да болгъандыла. Дондагъы Ростовдан белгили алимле да, видеобайламлыкъла амалны хайырланып, тынгылы лекцияла окъуугъандыла. Быллай затла уа жаш алимлеге биотюнда хайырлыдыла, илхамынгы къозгъайдыла эмда сынамынгы байыкъландырадыла.

Ары дери уа Адыгеяны къырал университетинде бардырылгъан битеуроссей илму-тинтиу эришиуге къатышханма. Анга уа малкъар халкъны онтогъузунчу ёмюрде тарыхы бла байламлы илмуну айныууну юсюнден иш жазгъанма. Аны бла илму башчым, мен да ючюнчю жерге чыкъгъанды эмда дипломла, ахча саугъа бла да белгиленгенбиз

- Тарыхны бек сюйгениг къадарда, китапланы да анга кёре бу ызда окъуй болурса?

-Ийнансагъыз, шёндю китап окъургъа окъуна аз да заманым къалмайды. Бош болгъан кезиулерим бек къыздыла. Асламысында документли фильмлеге къаргъа кюрешеме. Алагъа да, кертисин айтханда, ишими зте тургъанлай тынгылайма.

Бош заман чыгъып къалса, элге барыргъа кюрешеме. Юйюрюбюз уллуду. Анабыз Хаджиланы Жаннетагъа бла аннябыз Туудуланы Маржаннга (жаннетли болсун) ыразыбыз. Аланы бизни, алты сабийни, ёсдюрюуде бла юйретиуде къыйынлары кёпдю.

Тамата къырандашларым экиси да Москвада ишлейдие. Джамиля быйыл КъМКъУ-ну медицина колледжини фармацевтлени хазырлагъан бёлюмюн жетишимли бошагъанды. Бирсиле уа алыкъа школчуладыла.

- Сен оюм этгенден, къаллайды бюгюннгю жаш тёлю?

- Мен жаш адамланы шёндю эки уллу къауумгъа юлеширик эдим. Биринчилери, сёз ючюн, ала окъургъа, айныргъа, жамааут, социал ишлеге да тири къатышыргъа, бирсилеге болушлукъларын берирге итингенледиле. Башкалары уа аладан ахырысы бла да башха тюрлюледиле деп.

Къабарты-Малкъар къырал университетге арт кезиуде кёп таулу сабий окъургъа кире башлагъанына да кёлленгенме. Быйыл тарых бёлюмню юч къызчыкъ къызыл дипломлагъа бошагъандыла да, ол а, айхай да, къуандырады. Аладан бири Башийланы Динара мени бла бирге биз огъарыда сагъыннган Дюгерде озгъан жаш алимлени илму конференцияларына да къатышханды.

Жамааутны, миллетибизни алгъа элтирик, айныгырыкъ, тамблагъы жашауубузну игилендирлик билимли, алгъа таукел къарагъан жаш тёлюдю. Аны себепли не заманда да, къайда да окъургъа сюйген, хурнелерин айнытыргъа къызыннган, тири жашларыбызгъа бла къызларыбызгъа хурметим уллуду.

Ушакъны **МОКЪАЛАНЫ Зухура** бардыргъанды.

Редакцияны къонагъы

Хунерлигине ётгюрлюк да къошулса

Къантемирланы Муссаны биринчи кере социал сетьледе сейир видеороликлерин кёрюп танытъанма: къоллрында жорюй, белине да архъан тагъыт, автомобильлени тарта эди тау жоллада. Андан сора да, таулу жаш эл жашауну энчиликлери бла да халкъны шагъырей этенлей тургъанды. Дагъыда тыш къыраллада жолоучулукъларындан видеолары да къарауучула сейир болгъанлары кёрюне эди.

Барыбыз да билгенден, быллымчыла хобуста ёсдюрюу бла аслам кюрешедиле. Мусса да ол жумушну, ойнай-ойнай, къалай тамамлагъанын кёргюзтюрге да ёндю. Аны бла ушакъ этерге таукел болуп, редакциягъа къонакгъа чакыргъанма.

- Мусса, сен къайда окъугъанса?

- Туугъан Тырныауузда этгенме, алай жашагъан а Быллымда этебиз. Школдан сора Пятигорск шахарда ПГПУ-ну къырал муниципал управление бёлюмюне кирип, аны бошагъанма. Алай усталыгъыма кёре ишлемейме. Жолоучулукъ къачан да сейир болгъаны себепли, артха жылда тугъан жерибизни башхалагъа да кёргюзте ишлейме. Андан сора да, юйде теплицала къурап, нашала, бадражанла да ёсдюреме.

- Жолоучулукъларынг а жаланда Бахсан ауузунамыды?

- Биринчисин. Аны «Тик-токга» салгъанымда, 2,5 миллион адам къараргъандыла. Дагъыда шешаны, аякъ бла уруп, бир жанына чартлатханымы адлырыр ючюн, аны бир 100 кере къайтарыгъра тюшгенди.

- Къоллрынгда сюелип, машинаны белингге жыжым бла тагъып тартханынгы юсюнден толуракъ айтсанг эди?

- Биринчи кере «Нивана» тартхан эдим. Камераны тюз салмагъаным себепли, бирле жолну бир кесек тик энишге сунып, машина кеси барады, дей эдиле. Аны кёпле басмалагъан эдиле. Алгъаракъда уа «Жигули» машинаны тартханма. Аланы хар бирине да бир

- Угъай, Акъ-Топуракъдан ётюп, Чегем ауузуна да чыгъарма туристлени. Джиппингни бек сюеме энчи зауукълукъ табама андан. Дагъыда Тызылны, Гижгит кёлню кёрюргъе сюйгенле да кёпдюе.

- Туристле асламында къайдан келедиле?

- Бери саулай къыралдан келеди халкъ. Кёбюсю шахарланданды. Аны себепли алагъа бизни бошуна сюелген ташларыбызы окъуна сейирдиле. Кесибиз а эслеген окъуна этмейбиз къудует берген арилуукъну.

- Къоллрынгда жюрюб а не себепден башлагъанса? Интернетде чыгъаргъа уа санга ким болушады?

- Эсигизде эсе, Интернетде бирею шешаны башын аягъы бла уруп ачханын кёргюзтюп тургъанды. Мен да биринчи видеому андан башлагъан эдим. 2019 жыл болур эди дейме. Кюн сайын спорт бла кюрешгенлей тургъанымы кёпле биледиле. Сора соруу жибередиле: «Сен а былай эталлыкъмыса», – деп. Алай бла къарындашыма да шешаны тутдуруп, жарау этип баштайма. Кёп да бармай муратыма жетеме. Инстаграмгъа салгъанымдан сора болмагъанча кёп адам жаратханларын билдиреди. Сора бир кесекден а спорт жаны бла да видеола алдырыргъа таукел болуп, ишни башлайма.

- Сен алыкъа юйюрленмегенинги билеме, къаллай къызланы жаратаса?

- Керексиз ёхтемликни жаратмайма. Сыфатларыны юсюнден айтханда, кеслерин аналары танымазча тюрлендиргенлеге шёндю кёп тюбейбиз. Битеу ол затладан кери болгъан къызланы къачан да сыйлары улуду. Бюгюнда бизни халкъда. Байлыкъгъа къарамайма, ол бюгюн бар, тамбла жокъ. Жашау нёгерни сайлауда мен башха затлагъа магъана береме.

- Сен а бош заманынгы къалай ётдюресе?

- Асламында жолоучулукъда. Ковидге дери бек тынч эди, тенлерим бла жыйылдыкъ, кетдик. Шёндю уа къыйыныракъды сюйген къыралынга барыргъа. Асламында Тюркгеди жолубуз.

- Битеу роликлеринген къайсысын алдыргъан къыйыныракъ болгъанды?

- Ай чакълы хазырланыргъа тюшгенди.

- «Нивана» ауурлугъу ненчады?

- Бир тоннадан атлайды. Бу жумушда бек магъаналысы къоллада жюрюй билиудю.

- Сени тукъумунга аз тюбейме, тарыхын билемисе?

- Мени дюгерлиле да кеслериники сунадыла ары барсам. Алай аппаларыбыз Быллымландыла, таулулабыз. Тукъумубуз тилибизден шатык кёчюрюлгени кесигиз кёресиз.

- Мусса, сен шёндюгю сабийле телефонлагъа кёп эс бёлгенлерине къалай къарайса?

- Хар неде да марда болургъа керекди. Он санда Интернетде олтурууда да. Аны хайыриндан сора, хатасы да барды. Аны себепли ата-анала сабийлерине кёз-кулакъ болгъанлай турургъа керекдиле. Школда биз турниклеге чабыучу эсек, шёндюполе телефонларындан кёзлерин айырмай ётдюредиле заманларын.

- Сен а бош заманынгы къалай ётдюресе?

- Асламында жолоучулукъда. Ковидге дери бек тынч эди, тенлерим бла жыйылдыкъ, кетдик. Шёндю уа къыйыныракъды сюйген къыралынга барыргъа. Асламында Тюркгеди жолубуз.

- Сен алыкъа юйюрленмегенинги билеме, къаллай къызланы жаратаса?

- Керексиз ёхтемликни жаратмайма. Сыфатларыны юсюнден айтханда, кеслерин аналары танымазча тюрлендиргенлеге шёндю кёп тюбейбиз. Битеу ол затладан кери болгъан къызланы къачан да сыйлары улуду. Бюгюнда бизни халкъда. Байлыкъгъа къарамайма, ол бюгюн бар, тамбла жокъ. Жашау нёгерни сайлауда мен башха затлагъа магъана береме.

Ушакъны **ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат** бардыргъанды.

Фахму

Ана тилибизге сюймеклиги усталыкъ сайларгъа болушханды

Бюгюнлюкде ана тилин тынгылы билген, аны не жаны бла да айнытыргъа себеплик этген жашларыбыз бла къызларыбыз, насыпха, бардыла. Яникойчу Газаланы Малика аладан бириди. Школну быйыл жетишимли бошап, ол

КъМКъУ-ну орус-малкъар бёлюмюне кирип муратлыды. Бу кюнледе экзаменлеге хазырлана турады.

Малкъар тилге сюймекликни Маликагъа башланнган классда устазы Татталаны Афужан сингдиргенди. Ёсе келгени бла од сезим къызда кюч ала баргъанды. Арт жыллада Маликаны назмулары «Нюр» журналда терк-терк басмаланадыла.

– Гитчелигимде рифмала къураргъа бек сюе эдим. Дагъыда адамланы, жанаурларны эриклерге да ёч болуучу эдим, – деп эсгереди къыз.

Школда устаз сахна оюн салса, Малика анда сёзлери кёп болгъан рольланы тилей эди эм репетиция бошалып къалады деп, бек жарсыгъанды. Тенглери юйге барыргъа ашыкъсала, ол а энтта бир кесекге тыйса эди устаз, деп сакълагъанды.

Ол мектепде бек сюйген эки дерс бар эди – Къабарты-Малкъарны халкъларыны культурасы эм адабият. Алагъа аны башхаладан эсе сейири аслам эди.

– Халкъыбызны миллет байлыгъы бла байламлы не да сейирди маны. Аны себепли анга энчи эс бёлеме. Малкъар тил бёлюмню сайлардан алгъа башха факультетлени юслеринден сагъыш этгенме. Археолог, психолог, врач - была барысы да шёндю кёппле сайлагъан усталыкъладыла. Алай ахырында уа кеси тилибизге сюймеклигим хорлагъанды, – дейди Малика.

Башда айтханымча, жигитим назмула жазыугъа энчи магъана береди. Бюгюн сизни аладан бири бла шагъыряй этебиз.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

Таукъанчыкъ

Гитче Таукъанчыкъ
Кёкде булут кёргенди.
Эсин алып бир сагъыш,
Аппагъа шош келгенди...

"Ол булут къайбы учады?"-
деп соргъанды
Таукъанчыкъ.
Кёзчюклерин жума-жума,
Жууап сакълайды
жашчыкъ.

Чалбаш аппа,
Олтурду, сакъал сылап.
Туудугъуна, ышара,
Берди быллай жууап:

"Ол булут, уча барып,
Ма анда таугъа жетер.
Барып, анга тиреле,
Юсюн къар бла агъартыр.

Бу хапарны эшитгенлей,
Таукъанчыкъ сейир болду.
Башчыгъын
къашый-къашый,
Экинчи кере сорду:

–Сора, таугъа тиреле,
Булут къармы болады?
Ол къар, тура кетип,
Андан ары не болады?

–Ол къар а, тура кетсе,
Юсюне кюнчюк тиеди.
Кюн тюбюнде эрисе,
Таза суу болуп кетеди.

–Сора, кюнчюк
къыздырса,
Къар суу болупму
къалады?
Аллай суу а жайылса,
Узакъ жергеми жетеди?

–Ол суучукъ, кёл болуп,
Таудан энишге тюшеди.
Аллай суула тюбешселе,
Бизге дери жетеди.

Кюн бютюн бек
къыздырса,
Суу жангы булут болады.
Жангыдан кёкден тюшюп,
Кеси ызына къайтады.

Той

Муратларыгъыз толсунла!

Озгъан байрым кюн дагъыда бир жангы юйюрню тою болгъанды: Чаналаны Аликни жашы Батыр бла Холаланы Ибрагимни къызы Амина бирге кёош къурагъандыла.

Батыр Къабарты-Малкъар къырал университетни юристле хазырлагъан бёлюмюн бошагъанды, Якутияда талай жыл ишлегенди. Амина КъМКъУ-ну стоматология эмда психология бёлюмлерин жетишимли бошап, Стоматология институтда преподавательди, Нальчикде тишлеге бакъгъан поликлиникаладан биринде да ишлейди.

Жууукъла, ахлула да миллетибизге жангы юйюр кёошулгъаныны бек къууаннгандыла, кёп аламат алгъышла да айтхандыла. Ала барысы да къабыл болсунла! Жангы юйюрню от жагъасы бир заманда да суумасын, бек башы уа – сабий-балийли болсунла! Аланы да къууанчларын кёрюп, узакъ ёмюрлю эмда насыплы жашау бардырсынла!

СУРАТДА: Амина бла Батыр.

Дин

«Ким бла юйюр къурагъан эсегиз, андан ахшылыкъ, тынчлыкъ табыгъыз»

Жаш адамлагъа юйюр къурауну магъанасын ангылатыр мурат бла Хасания элни иймамы Мисирланы Тимур хажи бла ушакъ этгенбиз:

– Бек алгъа юйдегили болуну юсюнден Сыйлы Къуранда жазылгъанны билдирирге сюеме. «Кесинг **сюйген тиширыу бла некях эт**», –деп айтылады аятда. Аны къалай ангыларгъа боллукъду? Мусулийман эр киши юйдегили болургъа борчлуду, ол неси сюйген тиширыуну сайларгъа эркинди.

Мухаммад файгъамбар, Аллахны саламы анга болсун, хадисинде былай айтханды: «Некях – мени сюннетимди. Аны этдирмеген муслийман тюйюлдю. Юйдегили болугъуз, муслийман жамааут кёбейсин...»

Мухаммад файгъамбар, Аллахны саламы анга болсун, хадисинде былай айтханды: «Некях – мени сюннетимди. Аны этдирмеген муслийман тюйюлдю. Юйдегили болугъуз, муслийман жамааут кёбейсин...»

Мухаммад файгъамбар, Аллахны саламы анга болсун, **тойну къалай бардырыргъа керек болгъанына** юсюнден кёп хадисде билдиргенди. Къысха айтханда, келечи бизни халал байрам этерге юйретеди. Аракъы жюрюмеген жерге адам да келлик тюйюлдю, ол къоркъадыла бирле, алай адамладан угъай, Аллахдан къоркъургъа, аны ыразылыгъын излергге, халал жумуш этерге борчлуду муслийман.

Эки жаныны да ыразылыгъы болса, эр кишини бла тиширыуну араларындаислам бла некях этиледи. Бу жумушну уа бир ненча магъанасы барды. Бек алгъа ол ислам умманы кёбейтиуге бурулупду. Аллахутала жаш юйюрге сабий берсе, ол муслийман болуп ёсерикди, жамааутка жарарыкъды.

Некяхны энтта бир магъанасы – адамны гюняхдан сакълайды, иймананы, аны бла бирге уа саулугъун да къатыландырады.

Аль Бухарини китабындан хадисни да келтирирге сюеме юлгюре. Муслийман тиширыу бла бир юйюр къурагъа боллукъду тёрт шарт ючюн. Биринчиси – халал къыйыны бла жыйгъан байлыгъы, экинчиси – тукъуму, ючюнчюсю – ариулугъу ючюн, тёртюнчюсю – дини, иймяны ючюн. Алай барысындан а сайлап иймяныа, динине къарагъыз. Арилугъу кетер, ырысхысы, байлыгъы бошалыр, тукъуму да тауусулур. Алай ийман, Аллахуталадан къоркъмакълыкъ тархъаймайды, жаланда къошулгъан этеди.

Сыйлы Къурандан энтта бир аятланы къатларгъа сюеме: «Юйдегили болугъуз, ким бла бир юйюр къурагъан эсегиз, андан ахшылыкъ, игилик, тынчлыкъ табыгъыз». Дагъыда: «**Атаны боюнундады ананы ашына, кийимине иги къарамакълыкъ**». Аланы халай ангылагъра керекди: юйленнген эр киши, тиширыу да бир бирге жумушакъ болуп, бир бирни къууандырыргъа керекдиле.

Кесинг бир жукъ къапхан эсенг, юй бийченге да ашат, кийим алгъан эсенг – аны да кийиндир. Кесинге тутхан ариу ниетни анга да бер. Ырахматлыны аллында ол сени аманатынгды, анга кереклерин тапдырсын борчунгду, фарызынгды.

Аллахутала Къуранда дагъыда айтады: «Аллахуталаны жолунда бир зат къоратсанг, аны орунуна башха ырысхы берирме». Къоратхан халал мюлкюнг садакъады, ол сууаплы ишди. Бизни Жаратхан аны сангa артха кёшуп къайтарлыкъды. Аны ючюн юйдегиларигизге чомарт, халал болугъуз, ол заманда Аллахутала да сизге ариу, иги кёзден къарар.

«Юйдегилеригизни кесигиз бла бирге жашатыгъыз. Аланы амалсыз этмегиз, къыйынамагъыз, заран жетдирмегиз»,–деп айтады Аллахутала Сыйлы Китапда. Тиширыуну ата-ана юйюнден алгъан эсенг аманатха, анга тынчайырча, солурча, ырахматлыкъ табарча онгла къурагъа борчлуса. Ол сени тазалыгъынга, ашынгаууунга къарайды, сабийлени ёсдюреди, юйюнгю арилукъда тутады. Аны терге, юйдегинге ариу бол. Сёзлериме шагъата энтта бир хадис: «Арагъызда эм ахшы – юйюрюне ариу болгъан адамды. Эм иги болгъан а – менме».

Юйюрде тамата эр кишиди. Керти муслийманны сыфаты сёзюнде, ишинде билинеди. Эрине къарап жашагъан тиширыу да анга ушарыкъды жашауу, сёзю бла да. Сени къызынга, эгечинге эри къалай халал, ариу къарарын сюе эсенг, кесинг да ол халли бол.

Кёресиз, къалай тынчды тиширыугъа Аллахны ыразылыгъы, ырахматлыгъы бла бу дунияда жашап, Жаннетте кирген. Ол затланы дин эгечлерибиз ангыларла деп иймянама.

«Аллахутала сюеди эрлерине жарыкъ болгъан, кеслерин зийнадан сакълагъан тиширыуланы» (Муслимден келген хадис). Эри ишден юйге къайтханда, тиширыу анга ышарып, къууанып поберге, жарыкъ болургъа, ашына-сууна къарагъра, юйюн тазалыкъда тутарга керекди. Къыйынмыды ол? Угъай. Ол жумушланы Аллахутала тиширыугъа сюннет этип бергенди. Аланы толтургъан сууаплыкъла алады. Эри ыразы болгъан юй бийчеге Аллахутала да къууанады.

Тиширыунуургъан, къыйнагъан, зорлукъ сынатхан муслийманны сыфаты тюйюлдю. Аны да билиргe керекди.

Аллахутала толу этсин иймяныбызны, алыкъа юйюр къурамагъанлагъа бизни Жаратхан насыпха жол ачсын.

ТИКАЛАНЫ Фатима
жазып алгъанды.

Сурат хапарлайды

Бызынгыны, аны адамларын да жаратханды

Кавказда къуллукъ этген аскер къуллукъчуладан бири Н.А.Караулов 1913 жылда Бызынгы элде болгъанында, кёп сурат да алгъанды. Бу аладан бириди. Аны ол тау бий Сюйюнчланы Тенгизни юйюрюнде алдыргъанды. Суратдагъы (солдан онгнга) Маштай, Далхат, Нашхо, Къубадий, Тенгиз (туудукъ), Къумукъдула.

Караулов китабында былай жазгъанды: «Бызынгыда жашагъан таулула бийик ёсюмлюдюле, ариуладыла, арыкъ, толу да тюйюлдюле. Мындагъы адамла саулукълары, чыдамлылыкълары бла да айырмалыдыла. Тазза хауада ишлегенлери, уучулукъ бла кюрешгенлери, таулада женгил айланнгланлары аланы къарыулу, чыдамлы этгенди.

Бу элни тёгерегин бийик таула къуршоулагъанлары ючюн а, анда жашагъанла тиллерин, адет-тёрелерин да сакълаялгъандыла».

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Спортну усталары

Анкараны ара стадионунда аны ёре туруп алгъышлагъандыла

Чеченланы Мамляны жашы Марат Тюркню Анкара шахарында боксдан халкъла аралы эришиуледе кёп къыраллагъа атын айтдыргъан эди. 91 килограмм аурлукъда сермеше, ол алтын майдалгъа тийишли болгъан эди. Аны бла жууукъларына бла ахлуларына, саулай республикада ёхтемлик, къууанч да келтирген эди. Бизни кеси заманында атын кенг айтдыргъан спортчубузну юсюнден журналист Юсюпланы Омар биринчи болуп жазгъанды. Бу материалны хазырлай, ол туура этген шартланы, интернетде тапханымы да хайырланама. Муратым - быллай спорт усталарыбызны атлары унутулмазча этиюдю.

Чеченланы Маратны Тюркде уллу жетишимине жолу алай тынч болмагъанды. Ол Къашхатауда туугъанлыкъгъа, школ жыллары уа Нальчикде ётгенди. Окъуугъа кёп салгъанладан бири болгъанды, айырыл литератураны, тыш къыраллы тиллени, тарыхны бегирек жаратханды. Алай къарылу, гиртчи болугъа, тенгленри арасында аперимлик да алыргъа итинггенди. Спортну кёп тюрлюлерине да ёшюн ургъанды.

Абадан класслада уа боксну сайлагъанды. Белгилисича, спортну бу тюрлюсю уа чыдамлыкъны, батырлыкъны да излейди, хомуклукъну бла мёхелликни арталлыда унамайды. Сынаулу тренер Жаболаны Серго жашны биринчи кёргенлей окъуна жаратады, атын айтдырлыгъына аз да ишекли болмайды. Аны себепли Марат бла энчи жараула да этеди. Ол а къыйналгъанын кёргюзтмейди, кесин эрча тутады, таукеллиги, алчы болугъа итиниуюгю бла тренерни къуундырады.

Алай бла боксну тюрлю-тюрлю амалларына тюшюне, шахар эмда республиканы эришиуледе хорлай, маститаугъа тийишли болады, уллу спортха жолу да ачылады. «Спартак» спорт биригиную Россей советини Петрозаводск шахарда бардырылгъан жаш тёлю биринчилигинде абаданланы араларында биринчи болады эмда СССР-ни спорт устасына кандидатны мардасын толтурады.

Спортда алай чыныкъгъаны анга аскерде да иги болушханды. Низамлы, адепли жашны командирле ариу кёргендие, ата-анасына ыспас этгенлерин билдиргендие. Аскерден махтау бла къайтып, Марат республикада от тюшюуге къажау кюреш бардыргъан бёлюмге киреди. Ишлей тургъанлай, университетде да окъуун бардырады, уллу спортну жолунда да алгъа таукел барады. Чимкентде СССР-ни турниринде ючюнчю болады, профсоюзланы физкультура-спорт биригиуюню Россей советини Оренбургда бардырылгъан чемпионатында уа экинчи жерге чыгъады эм СССР-ни спорт устасыны мардасын толтурады. Профсоюзланы физкультура-спорт биригиуюню битеусоюз советини Ташкентде ётген чемпионатында уа алчылыкъны кишиге ычхындырмайды.

Анкарада халкъла аралы эришиулеге уа Марат Россей Федерацияны жыйымдыкъ командасыны санында къатышханды. Ары дери уа ол къадалып хазырланнганды. Уллу спортну жолуна чыкъгъан хар спортчунуча, Маратны да жюрегин биринчи болугъра деген умуту бийлегенди. Аллай кюн да келди анга. Тюркге дунияны кёп къырларыны бек кючлю боксчулары келген эдиле. Алай Марат абызырамагъанды, мёхеллик этмегенди.

Чечен улугъа бек алгъа СССР-ни чемпиону А.Криворкиян бла тюбеширге тюшгенди эмда ол, андан онглу болуп, аны хорлайды. Ызы бла спортну устасы, Украинаны чемпиону А.Григорьев бла рингге чыгъады да, аны биринчи раундда окъуна аудурады. Румынияны чемпиону Ю.Кусенни да экинчи раундда жыгъады. Ахыр тюбешиуюнде уа шведли боксчу, дунияны чемпиону А.Схабацинни 5:0 эсеп бла хорлайды.

Тюркде белгили политик, депутат, ол къыралны боксдан федерациясыны президенти Жаннет Даганелли Чеченланы Маратха алтын майдалны бере, уллу хорламы бла алгъышлай, аны бла ёхтемленгенин жашырмай, къаты къысын къучакълагъанды. Жаболаны Серго уа былай айтханды: «Бизни анда ата журтуларыбызны жууанчларыны чеги жокъ эди. «Марат Кавказданды», - деген сёзле Анкараны ара стадионунда терк-терк эшитилгендие. Мени уа, асыры къууанганымдан, кёлюм окъуна толгъан эди. Къууанмай а! Кёсим юйретген жаш битеудуниягъа белгили боксчуланы алай апермилик бла хорласа!»

ЮСЮПЛАНЫ Галина.

Малкъар аууздан Бахсан аууздуна дери бардыла аллай жерлерибиз. Аланы биогонлюкге жеттенлери да бар, къарладан, жауунладан, адамланы хажилигиклеринден оюлуп, чачылыпан, жокъ болуп, жаланда халкъны эсинде атлары сакъланнганланы юслеринден да эшите турабыз. Сёз ючюн, Къуругъан журтну (Кудохуртну) башындда Айдабол кешене, неда Кёндеден аягъында кешенеле, Табугентте кирген жерде Орусбий кешенеле биогонлюкде ала жокъдула. Кёп къыйын салынып ишленген, халкъыбызны жашаууну шагъаты болуп тургъан эсгертмелени адамла чачхандыла, жокъ этгендие. Табугентде Орусбий кешенелени оюп, ала уа алайда ючё бола эдиле, ташларын ишлене тургъан мекямны мурдоруна къуйгъандыла.

Аллай шартла дагъыда бардыла. Алай бу къысха хапарыбызда, халкъны эсинде тургъан дагъыда бир сыйлы жерибизни эсгерейик. Анга Ашамиш оба дейдиле. Ол Огъары Малкъарда, бурунгу Шканты элден ёргерек барып, сыртны ортасындады. Шёндюо алайны къалын агъач басыпды. Алма, эрик, чертлеуок тереклеёседиле. Бурун ол тийреле ариу къыртиш эдиле, малла отлагъандыла. Халкъ Азиягъа кёчгенден соча алайны агъач басханды.

Алайда, тёгереги таш хуна къаланыпн, бурунгу къабыр барды. Анга айтадыла Ашамиш оба деп. Ким болгъанды бу адам, анга не зарауатлыкъ жеттенди, кеси да былайда, элден кенгде нек асыралгъанды. Муну юсюнден эшите тургъанма, Бичиланы Хусейни китабында да окъугъанма. Андан бери ол тийрелеге барыргъа, халкъыбызны озгъан жылларыны тарыхы бла шагъырей болургъа акъыл этип тура эдим. Кёп болмай а Хасауланы Исхакъ бла ары тебирейме. Элге киргенден сора Мамайланы Солтанны бла Харунну, Кюйгенланы Хазретни да биргебизге алабыз. Эл башына чыкъгъанлай, жолубуз сол жанына бурулады. Алайда Алтуу кешенени къаты бла ётюп, жол бла бираз ёрсюрен барабыз. Зеппадын ырбынында тохтайбыз.

Исхакъ машинаны жолну бир жанына салады. Сора биз Харунну ызындан туруп, жаяу жолчукъ бла бираз ёрге барабыз. Алайда таш хунагъа жетип тохтадыкъ. «Ашамиш оба» буду», – деди Харун.

Тёгереги уллу ташладан къаланнган обаны къатына бардыкъ. Метр чакъылы болур хуналы къалынлыгъы. Бийикligи да алай. Ичине мал ёталлыкъ тойылдюо. Алайда къаум къабыр болгъанча ангыладым.

Жол нёгерибиз Харун айтды Ашамишны хапарын. Ол сабийликден ёксюз къалып, эл ёсдюргенди аны. Акъылбалыкъ болгъандан сора Кючюкланы къуллары эди. Бир жол бийледен бири аны атын алып келтирирге жибереди. Ашамиш атны излей кёп айланады. Арыгъан да этеди. Табып, алып келе тургъанлай, Зеппадын ырбынында кишенлеп, бираз солуюм дегенлей, жукълап къалады. Бий киши уа, жолгъа чыгъаргъа ашыгъып болады. Башха атха минип, Ашамишни излей чыгъады. Сора узакъдан къарап, атын эслейди. Алайгъа барса уа, жашны жукълап тургъанын кёреди. Къатына тынч келип, къамасы бла уруп, Ашамишни алайда ёлтюреди.

Сора атын алып, юйюне кетеди. Мурдарлыкъ ишин киши кёрмеген сунады. Алай малла кюте тургъан сабийле кёрюп, элге хапар жаядыла. Андан сора адамла, келип, аны алайда басдырадыла. Бираздан, таш къалап, тёгерегин иги эркин бегитедиле.

Журтубуз

Ашамиш оба

Тау эллерибизни тийрелеринде кёп сейир, сыйлы жерлерибизни юслеринден эшите турабыз. Аланы хар бирини аты, тауруху, хапары бардыла. Кёбюсю болгъан ишле бла байламлыдыла. Халкъ аланы эсде тутханды, сыйлы кёргенди.

Солдан онгнга: Мамайланы Солтан, Мамайланы Харун, Хасауланы Исхакъ, Кюйгенланы Хазрет.

Бир кече Кюнлюм элинден Абай хажи къарап, Ашамишни обасында жашил нюр жаныр тургъанын эслейди. Адамлагъа айтадыла. Сынап къарап, ала да эслегендие. Андан сора Ашамишге шыйыхды дегендиле. Осуятларына кёре, бир къаум адам алайда асыралгъан хапарны Бичиланы Хусей китабында жазады.

«Андан сора, кюн къысса алайда къурманлыкъла этип, Аллахдан жауун, къаратон тиширыула уа сабий, аурыгъанла кеслерине саулукъ тилегендие. Жумагъа баргъанла, аны эсгерип, энчи дууа тутхандыла», -деп жазады Хусей кесини китабында дагъыда.

–Алгъын мал кёп эди. Шёндюо чырпы басып тургъан жерле ариу къыртиш эдиле. Малла кюттендие. Чыгъана ёссе, адамла къырып, тазалап тургъандыла. Чырпыгъа басдырмагъандыла. Халкъ кёчюоролгенде болгъанды былай,-дейди Кюйгенланы Азрет.

Алай эте, обаны къатында сыйлы адамны юсюнден билгенибизни айтдыкъ. Харун дууа тутдурду да, андан сора ызыбызгъа къайтдыкъ. Алайда уа ариу кюн тийип къалды, жашил нюрюн да тёге тийреге.

ОСМАНЛАНЫ Хызыса.

Эсепле

Жолда ачыгъанланы саны азайтылгъанды

КъМР-де МВД-ны Къырал автоинспекциясы быйылны биринчи жарымында тамамлагъан ишни эсеплерин чыгъаргъанды. Анга аталгъан жыйылыу къуллукъларын жетишимли толтургъан инспекторланы къырал эм ведомстволу саугъала бла белгилеуден башланнганды.

КъМР-де ич ишле министр полицияны генерал-лейтенанты Василий Павловну буйругъу бла ишчи борчларын жетишимли толтургъан къауум инспектор «ГИБДД-да бёт жарыкълы къуллукъ этгени ючюн» белгини 2-чи даражасы, Сыйлы грамота эм Ыразылыкъ бла саугъаланнгандыла.

Жылны аллындан бери жолда жюрюуню къоркъуусузлугъун жалчытыуда эсепле бла жыйылгъанланы УГИБДД-ны башчысыны къуллугъун толтургъан, полицияны полковниги Дмитрий Сухорученко шагъырей этгенди. Ол билдиргенича, тамамланнган жумушланы хайырындан аварияланы эмда алада ёлгеннени 50 процентге азайтырга къолдан келгенди.

Алгъынча, эм кёп этилген бузукъулукъладан бири аллына келген машинаны жолуна чыгъыу болгъанын белгилегенди доклады. Аны хатасы уа артыкъда улуду.

– Жылны аллындан бери 33 республикалы рейд бардырылгъанды. Аны бла бирге, сабийле эм таматала бла 700-ден артыкъ ангылатыу жумуш толтурулгъанды,–деп билдиргенди полициячы.

Бу кезиуде машинаны кеф болуп жюрютген мингден аслам адам ачыкъланып, бу энчи эркинликлерине чекле салынгъанды. Аладан 200 водитель эсирип жолгъа къайтарып чыкъгъанды. Андан сора да, 2 минг инсан машинаны жюрютюрге правалары болмай, неда ала сыйырылып тутулгъанды жолда.

– Административ бузукъулукъланы эсепге автоматизациялланнган халда алгъан комплексленди болушлугъу бла жолда жюрюуню жорукъларына 600 минг бузукълукъ этилгени тохташдырылгъанды,-деп къошханды Дмитрий Сухорученко.

Сёз «Къоркъуусуз эм качестволу жолла» миллет проектни «Жолда жюрюуню къоркъуусузлугъу» федерал программаны юсюнден да баргъанды. Аны чеклеринде аварилада ачыгъанланы санын азайтыу, акъылбалыкъ болмагъанланы саулукъларын эм жашауларын сакълау жаны бла мадарла толтурулгъанды.

Кенгешде УГИБДД-ны бёлюмлерини келечилери да сёлешгендие. Ахырында келир кезиуге борчла салынгъандыла. Жолда жюрюуню къоркъуусузлугъу жаны бла инспекторлагъа жол-патруль болумланы аурлукъларын азайтыу, акъылбалыкъ болмагъанланы эм жаяу адамланы къоркъуусузлукъларын жалчытыу жаны бла эсгертиуле этилгендие.

Сюд приставла

Эм игиледен бирине саналгъанды

РФ-ни Сюд приставланы федерал службасыны КъМР-де Управлениясыны келечиси ич службаны тамата лейтенанты Ибрагим Хакулов, «РФ-ни ФССП-сыны сюдледе низамны жалчытыу жаны бла эм иги приставы» битеуроссей конкурсну экинчи бёлюмюнде хорлап, финалгъа чыкъгъанды, деп билдиргендие бизге ведомствону пресс-службасындан.

Эришиуле Ростов областьда бардырылгъандыла. Айырмалыланы профессионал хазырлыкъларына кёре сайлагъандыла. Ибрагим Хакулов ючё бёлюмде алчы болгъанды: илишанга атып, кючё-къарыу жаны бла эмда билим-сынауун кёргюзтюп. Мындан ары ол Москвада эришиулени ахыргъы бёлюмюне къатышып, къыралда эм иги сюд приставы аты ючюн эришиирикди.

Росгвардия

Жазадан къутулалмагъанды

Росгвардияны КъМР-де Управлениясыны ведомстводан тышында къалауурлары танышын бичакъ бла ургъан эр кишини тутхандыла.

Къалаурланы Нальчикде бёлюмюне ала сакълагъан объектледен биринде сигнализация ишлегенини юсюнден билдириу келгенди. Терк окъуна ары жетген гвардиячыла бичакъ жаралары бла эр кишини тапхандыла. Ол айтханыча, аны даулашны кезиуонде танышы ургъанды. Къалаурла ачыгъаннга биринчи болушлукъ этгендие эмда медиклени чакъыргъандыла, деп билдиргендиле бизге ведомстводан.

Право низамны сакълаучула аманлыкъчыны къысха заманны ичинде ачыкълагъандыла. Ол этген бузукъулугъуна женгиргенди. Бузукъчу полицияны къолуна берилгенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

Спартакиада

Алчыланы тизмесине тюшгендиле

Волгоград шахарда Аскерге барыргъа жыл санлары жете тургъан жашланы араларында битеуроссей спартакиада бардырылгъанды. Анга 14-17 -жыллыкъла къатышхандыла. Бизни республикадан ары Табугентде Деппуланы Хакимни атын жюрютген кадет школу эм Аушигерни «Патриот» клубуну келечилери баргъандыла.

Бу эришиуледе жаш адамла спорт эм аскер жаны бла кючлерин сынагъандыла. Алай бла аушигерчине Эльдар Бербеков («кюмюш») эм Чеченланы Къантемир, алчыланы тизмесине тюшюп, доммакъ майдалла, дипломла бла да саугъаланнгандыла.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи – **42-63-01**.
Баш редакторну орунбасарлары – **42-38-21**, **40-04-82**.
Жууаплы секретарь – **40-03-24**.
Секретариат – **40-93-62**. Корректорла – **42-63-52.**

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Политика эм право – **42-24-02, 42-67-68.**
Экономика – **42-66-73.**
Культура – **42-66-76.**
Социал ишле – **42-75-82, 40-59-18.**
Курортла, туризм эм спорт – **40-39-93, 42-66-71.**
Окъуучула бла байламлыкъла жюрютюю эм жазылыу – **42-37-94.**
Энчи корреспондент – **42-68-72.**
Операторла – **42-66-85, 40-28-97.**

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди.
Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материалларла айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюнден законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан **400** газет тизгинден (машинка бла жазылгъан **5–6** бет) кёпню алмайды.

Газет Связьны, информация технологияланы эмда асламы коммуникацияланы ишлери жаны бла федерал надзор службаны (Роскомнадзорну) Къабарты-Малкъарда управлениясында **2016** жылда **19 декабрьде** регистрация этилгенди.
Регистрация номер —**ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893**

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Издательство "Южный регион" ООО-ну типографиясында басмаланнганды.
Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Газетлени иелерине тандырыу ючюн КъМР-ни почта связьны федерал Управлениясы жууаплыды.
Телефонла: **76-01-21**

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды.
Телефон: **42-69-34**

Газет ийыкъда юч кере чыгъады – **геуюрге, орта, шабат** кюнледе.

Номерге графикге кёре
19.00 сагъатда къол салынды.
20.00 сагъатда къол салынгъанды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Османланы Хыйса – дежурный редактор; Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия – жууаплы секретарьны орунбасарлары; Геляланы Валя (1,2-чи бетле), Ахматланы Люоза (3-чю бет), Зезаланы Лида (4-чю бет) – корректорла.

Тиражы **1424** экз. Заказ № **1536**

Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНЫ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5

электрон почта:
elbor_50@mail.ru